

Marcin Baron
Artur Ochojski

POTENCJAŁ WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ – DIAGNOZA I REKOMENDACJE

Wprowadzenie

Warunki prawne stworzone na poziomie Komisji Europejskiej i Parlamentu Europejskiego w związku z okresem programowania europejskiej Polityki Spójności na lata 2007-2013 otworzyły przed regionami europejskimi nową szansę instytucjonalizowania współpracy partnerskiej. Wynika ona z utworzenia instrumentu o nazwie Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej¹. Rozwiązanie to pozwala na stabilizowanie realizacji przedsięwzięć w obszarach przygranicznych na uzgodnionej podstawie prawa europejskiego, w zgodzie z uregulowaniami krajowymi. Wykracza to poza dotychczasową praktykę współpracy bazującej w głównej mierze na realizacji krótko- i średniookresowych projektów. Daje także możliwość nowego sposobu zarządzania środkami o charakterze pomocowym, wspierającymi działania wzdłuż granic krajów członkowskich. Mając to na uwadze, w województwie śląskim konsekwentnie podejmowane są kolejne inicjatywy zmierzające do pełniejszego umocowania współpracy na styku Polski, Czech i Słowacji². Najważniejszą z nich jest tworzenie Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej TRITIA łączącego województwa śląskie i opolskie oraz kraj morawsko-śląski (Czechy) i kraj żyliński (Słowacja). Tego typu działania podejmowane w sferze realnej zostały poprzedzone studium diagnostycznym prowadzonym w ramach warsztatu strategicznych badań regionalnych. Postawiono tezę, że opisywany obszar po-

¹ Zob. Rozporządzenie (WE) Nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT).

² Wśród nich wskazać można m.in. realizację partnerskiego projektu 7. Programu Ramowego „Central European Research and Development Area”, w którym uczestniczył również Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach. Zob. M. Baron, A. Ochojski: Kreowanie regionów wiedzy. Metodyka i praktyka – studium przypadku CERADA (środkowoeuropejskiej przestrzeni badawczo-rozwojowej). W: Transformacja gospodarki – poziom krajowy i międzynarodowy. Red. B. Kos. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice 2011, s. 21-33.

tencjalnego EUWT można traktować w kategoriach regionu funkcjonalnego. Za cel niniejszego artykułu uznaje się syntetyczne podsumowanie w pierwszej kolejności prac diagnostycznych towarzyszących opisanym powyżej procesom. Komplementarnym ujęciem jest podejście normatywne w ramach przedstawionego zbioru rekomendacji.

Obszar diagnozy rozumieć można dwojako; w kontekście terytorialnym i w perspektywie dziedzinowej. Układ terytorialny dotyczy województwa śląskiego oraz kraju morawsko-śląskiego. Natomiast w układzie dziedzinowym przyjęto wskazane przez władze samorządowe główne dziedziny współpracy w ramach EUWT TRITIA, tj. transport, ruch turystyczny, funkcje gospodarcze, energetykę, oraz dziedziny uzupełniające, tj. kulturę, kapitał ludzki wraz z edukacją i współpracą szkół wyższych, a także środowiska naturalne. Wybór tak rozumianego obszaru został a priori narzucony na skutek uzgodnień politycznych. Diagnozą objęto wspólne dla analizowanych regionów inicjatywy o charakterze transgranicznym oraz zasoby i rodzaje aktywności województwa śląskiego stwarzające potencjał współpracy w układzie transgranicznym³.

1. Diagnoza w dziedzinie transportu

Zagadnienia transportowe w obszarze transgranicznym dotyczą dwóch typów przedsięwzięć o różnej skali. Są nimi z jednej strony duże rozwiązania infratechniczne o znaczeniu krajowym, a jeszcze częściej europejskim, z drugiej zaś rozwiązania lokalne usprawniające mobilność społeczności w ruchu przygranicznym.

Analizowany obszar to terytorium, przez które przebiega ślad VI Europejskiego Korytarza Transportowego, łączącego Skandynawię z południem Europy. Nawiązuje on do przebiegu historycznego szlaku bursztynowego, obejmując współcześnie po stronie polskiej przede wszystkim osie linii kolejowych E65 oraz C-E65 (Gdynia/Gdańsk-Katowice-południowa granica kraju) oraz autostrady A1 (Gdańsk-Katowice-granica z Czechami). Wraz z inwestycjami drogowymi związanymi z rozbudową krajowej drogi ekspresowej S1, szlaki te objęte są w dużej mierze projektami Transeuropejskiej Sieci Transportowej TEN-T. Mając na względzie konieczność zacieśnienia współpracy pomiędzy regionami położonymi wzdłuż trasy przebiegu VI EKT, na rzecz tworzenia

³ Prace diagnostyczne realizowane były przez autorów na przełomie lat 2010/2011, w ramach projektu „Strategie systemowej współpracy instytucji publicznych kraju morawsko-śląskiego, województwa śląskiego i opolskiego” prowadzonego w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska-Rzeczpospolita Polska 2007-2013 przez władze samorządowe wymienionych regionów.

optymalnych warunków jego rozwoju, doszło w 2010 roku do podpisania listu intencyjnego pomiędzy samorządami województw: pomorskiego, kujawsko-pomorskiego, warmińsko-mazurskiego, mazowieckiego, łódzkiego, śląskiego i wielkopolskiego. Sygnatariusze listu wyrazili wolę wspólnego kreowania strefy rozwojowej korytarza równoległe z poziomem wszystkich polskich województw leżących w strefie oddziaływania. Podobnego porozumienia, zapewniającego koordynację prac na południowym pograniczu Polski, nie zidentyfikowano ani w odniesieniu do relacji z regionami czeskimi, ani słowackimi. Trzeba jednocześnie mieć świadomość istnienia konkurencyjnej koncepcji rozwoju Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego (Ystad-Zagrzeb), którą lansują: Skania, województwa: zachodniopomorskie, lubuskie, dolnośląskie, kraj hradecki oraz kraj bratysławski.

Nowy układ komunikacji drogowej pomiędzy województwem śląskim a krajem morawsko-śląskim wytwarza się dzięki dużym projektom rozbudowy autostrad A1-D1 oraz dróg ekspresowych S1-R48. W dużej mierze projekty te pokrywają się z dotychczasowymi szlakami dróg krajowych i regionalnych, jednak cechują się znaczącą poprawą parametrów, a co za tym idzie kategorii poszczególnych odcinków. Autostrada A1 leżąca w ciągu międzynarodowej trasy E75 jest jedyną polską autostradą o przebiegu południkowym. Łączy Trójmiasto z Toruniem (oraz docelowo) z Łodzią, obszarem Aglomeracji Górnośląskiej (w tym lotniskiem Katowice-Pyrzowice) oraz południową granicą kraju, gdzie w okolicy Wodzisławia Śląskiego i czeskiego Bohumina łączy się z czeską autostradą D1, biegnącą od granicy polskiej przez Ostrawę i Brno do Pragi. Dzięki węzłom w Strykowie i Gliwicach autostrada A1 łączy się z polskimi autostradami wschód-zachód, czyli odpowiednio A2 i A4 (przebiegającą m.in. przez obszar województwa opolskiego). Polska droga ekspresowa S1, leżąca w ciągu międzynarodowej trasy E462, położona jest na obszarze województwa śląskiego. Docelowo połączy Pyrzowice (lotnisko oraz węzeł z autostradą A1) z wschodnią częścią Aglomeracji Górnośląskiej, Bielskiem-Białą i granicą z Czechami w Cieszynie-Boguszowicach oraz czeską drogą ekspresową R48. Ta z kolei zapewnia połączenie Czeskiego Cieszyna z miastem Frýdek-Místek, a w dalszej kolejności z autostradą D1 na węźle Bělotín.

Linia kolejowa E65 biegnie od Trójmiasta przez Warszawę do Katowic, a na południe od tego miasta prowadzi do kolejowego przejścia granicznego z Republiką Czeską w Zebrzydowicach/Petrovice u Karviné (a dalej do Ostrawy i Brna) lub kolejowego przejścia granicznego ze Słowacją w Zwardoniu/Skalité. Linia kolejowa C-E65 odgałęzia się od E65 w Tczewie, prowadząc do Bydgoszczy i na powrót łączy się w Katowicach z linią E65. Obecnie większość szlaku linii E65 i C-E65 podlega pracom modernizacyjnym. Nowoczesne rozwiązania techniczne zastosowane w trakcie modernizacji i rozbudowy linii po-

zwolą na spełnienie europejskich wymagań interoperacyjności zgodnie z Technicznymi Specyfikacjami Interoperacyjności (TSI), co w konsekwencji będzie miało znaczący wpływ na poprawę standardu i czasu podróży. Trudno jest natomiast obecnie mówić o dobrych połączeniach kolejowych między Katowicami i Ostrawą. W analizowanym okresie w systemie PKP istniało dziewięć dziennych połączeń w tej relacji, przy czym na cztery bezpośrednie trzy były obsługiwane przez pociągi Eurocity i jedynie te połączenia realizowane były w czasie krótszym niż 2 godziny. Bezpośrednie połączenie Ostrawa-Katowice (1 kurs dziennie) oferują także koleje czeskie. W przypadku Bielska-Białej dostępna była większa ilość połączeń z Ostrawą, jednak z czasem podróży wynoszącym minimum 2 godziny i 20 minut oraz co najmniej jedną przesiadką. Wart podkreślenia jest fakt, że w opiniach niektórych polskich ekspertów kolejowych węzeł kolejowy w przygranicznym czeskim Bohuminie mógłby także pełnić ważną rolę w realizowaniu połączeń wschód-zachód pomiędzy polskimi województwami: małopolskim-śląskim-opolskim. Za przyczyny utrudnień w transgranicznym ruchu kolejowym pomiędzy województwami śląskim i opolskim oraz krajem morawsko-śląskim uznaje się problem integracji taryfowej oraz złe skomunikowania połączeń pośrednich i brak integracji transportu kolejowego z systemem miejskiej i regionalnej komunikacji publicznej. W konsekwencji podróże samochodowe oznaczają w przewozach pasażerskich znacznie szybsze dotarcie do celu niż z wykorzystaniem kolei.

Na trójstyku województw śląskiego, opolskiego oraz kraju morawsko-śląskiego nie powstały także inicjatywy związane z integracją (w tym taryfową, biletową) systemów komunikacji publicznej kolejowej i autobusowej. Wydaje się, iż nie ma istotnych przeszkód, by na tym obszarze implementować rozwiązanie zbliżone do biletu Euro-Nysa. Bilet ten upoważnia do jazdy pociągami spółek Przewozy Regionalne i Koleje Dolnośląskie od Bolesławca do Görlitz i Jeleniej Góry oraz od Jeleniej Góry do Harrachova. Po stronie niemieckiej można korzystać z całej oferty Związku Komunikacyjnego Górnych Łużyc i Dolnego Śląska (ZVON). Bilet jest także ważny w całym kraju libereckim.

W trakcie prac diagnostycznych nie zidentyfikowano studiów komunikacyjnych związanych z ruchem pojazdów w obszarze przygranicznym ani z przemierzaniem się pomiędzy Aglomeracją Górnośląską a Aglomeracją Ostrawską. Prace studialne tego rodzaju nie są także prowadzone przez samorząd regionalny województwa śląskiego. Nie zidentyfikowano także projektów ani grup zadaniowych, które ze względu na miejsce i charakter prac nastawione byłyby na analizę lub wspieranie zagadnień z zakresu rozwiązań komunikacyjnych i transportowych. Pojedyncze przedsięwzięcia w tym zakresie wykazywane są jedynie przez Euroregion Śląsk Cieszyński-Těšínské Slezsko.

Możliwości dodatkowego wsparcia rozwoju infrastruktury transportowej o znaczeniu transgranicznym pojawiły się w okresie przedakcesyjnym w programach PHARE CBC, a po akcesji w Programie Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA Czechy-Polska oraz jego następcy Programie Operacyjnym Współpracy Transgranicznej Republika Czeska-Rzeczpospolita Polska 2007-2013. Projekty realizowane w okresie przedakcesyjnym zostały opisane kompleksowo w raportach zamknięcia programów⁴. Charakterystyka programów wdrażanych po akcesji sprzyjała realizacji niedużych, lokalnych projektów, takich jak np. Modernizacja mostu przy ulicy Wczasowej w Buczkowicach (INTERREG IIIA) lub Wzmocnienie dostępności komunikacyjnej Cieszyna i Czeskiego Cieszyna (POWT RCz-RP 2007-2013). Zrealizowane projekty⁵ (zdiagnozowano 9) w niewielkim stopniu zdecydowały o faktycznej zmianie dostępności oraz mobilności na obszarach pogranicza. Stworzyły raczej szansę na zminimalizowanie lokalnych deficytów infrastrukturalnych.

W aspekcie przewozu towarów obserwowany jest powrót do lansowania koncepcji wykorzystania Odrzańskiej Drogi Wodnej (drogi wodnej E30). Jest to zagadnienie terytorialnie dotyczące zarówno województw śląskiego i opolskiego, jak i kraju morawsko-śląskiego. Wydaje się jednak, że nie znajdzie się ono w głównym nurcie polityki prowadzonej przez te trzy regiony (mimo faktu, że Plan zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego uwzględnia taką opcję rozwoju). Deklaracją polityczną dotyczącą omawianej kwestii było polsko-czeskie Memorandum o współpracy przy przygotowaniu realizacji Odrzańskiej Drogi Wodnej z 2000 roku. Promotorzy koncepcji uznają, że pierwszym etapem nowego kształtowania tej drogi wodnej powinno być połączenie Koźła z Ostrawą, czyli przedłużenie istniejącej drogi wodnej o 55 km w kierunku południowym. Jej budowę postrzegają jako działanie na rzecz kształtowania docelowego systemu dróg wodnych w Europie Środkowo-Wschodniej, co jest echem kreowanej w latach siedemdziesiątych XX wieku inicjatywy budowy Kanału Odra-Dunaj, a nawet połączenia Odra-Dunaj-Łaba. W aspekcie współpracy transgranicznej funkcjonowanie takiego projektu rozpatrywane jest jako szansa dla inicjatyw gospodarczych, takich jak np. port w Raciborzu bądź Międzynarodowe Centrum Logistyczne Gorzyczki-Věrnovice obsługujące przemysł Aglomeracji Górnośląskiej i Aglomeracji Ostrawskiej. Wszystkie te koncepcje wydają się jednak uzasadnione jedynie w sytuacji uzyskania europejskiego konsensusu co do przyszłości systemu śródlądowych wód żeglownych na całym kontynencie.

⁴ Raporty na stronie internetowej Władzy Wdrażającej Programy Europejskie. [http://www.wwpe.gov.pl/index.php?params\[section_id\]=8¶ms\[category_id\]=71](http://www.wwpe.gov.pl/index.php?params[section_id]=8¶ms[category_id]=71)

⁵ Dane ze strony internetowej Inicjatywy. <http://www.interreg3a.cz> oraz z list beneficjentów dofinansowania POWT RCz-RP 2007-2013.

Ponadto, specyficzne relacje na obszarze transgranicznym występują w obsłudze ruchu lotniczego. Zapewniana jest ona przez dwa lotniska wykorzystywane przez samoloty rejsowe, tj. przez katowicki port lotniczy Pyrzowice oraz port lotniczy Ostrawa Mošnov. (Nie bez znaczenia pozostają także – przez wzgląd na dobre skomunikowanie autostradą A4 – lotniska w Krakowie i Wrocławiu, jednak nie zostały one poddane dalszej analizie). Należy jednak uwzględnić, że przez wzgląd na lokalizację lotniska Pyrzowice na północ od Aglomeracji Górnośląskiej, dla wielu obszarów południowej części województwa śląskiego lokalizacja lotniska ostrawskiego jest równie dogodna. Według statystyk publikowanych przez operatorów portów lotniczych, w 2009 roku na lotnisku katowickim obsłużono 2,4 mln pasażerów, a ostrawskim 0,3 mln. Z Katowic w okresie objętym diagnozą oferowane były połączenia do miast: Birmingham, Bruksela, Barcelona, Burgas, Chania, Cork, Doncaster, Dortmund, Dublin, Dusseldorf, Eindhoven, Frankfurt, Frankfurt/Hahn, Forli, Heraklion, Kijów, Kolonia, Kalabria, Liverpool, Londyn, Malmo, Monachium, Madryt, Mediolan, Oslo, Pafos, Paryż, Rzym, Saloniki, Sztokholm, Tel Aviv, Turyn, Warszawa, a także połączenia czarterowe do innych ośrodków turystycznych. Port ostrawski oferował stałe loty do Pragi i Wiednia oraz połączenia czarterowe do miejscowości turystycznych. Ruch cargo wyniósł odpowiednio 9,2 tys. ton w Pyrzowicach i 1,8 tys. ton w Ostrawie.

2. Diagnoza w dziedzinie ruchu turystycznego

Ruch turystyczny na obszarze kraju morawsko-śląskiego oraz województw śląskiego i opolskiego generowany jest w związku z potencjałem turystycznym całego terytorium. Uwarunkowania historyczno-kulturowe, przyrodnicze oraz gospodarcze województwa śląskiego wpływają na specyfikę terytorialną województwa tworząc kilka obszarów o dominujących, choć nie jedynych „typach” turystyki.

Baza noclegowa dla ruchu turystycznego w województwie jest najbardziej rozbudowana w powiatach przy południowym pasie granicznym (powiaty cieszyński, żywiecki, bielski, miasto Bielsko-Biała) i stanowi ponad 50% ogólnej liczby takich obiektów. W 2008 roku w samych obiektach noclegowych powiatu cieszyńskiego zatrzymało się prawie pół mln osób, co było wynikiem najwyższym w skali województwa i stanowiło ponad 1/4 liczby osób w obiektach zbiorowego zakwaterowania województwa. Średnio, co dziesiąty odwiedzający część południową województwa był turystą zagranicznym. Struktura krajów po-

chodzenia⁶ osób, które są najliczniej odwiedzającymi województwo śląskie w ruchu turystycznym jest silnie zdywersyfikowana. Podstawową grupą turystów korzystających z noclegów byli obywatele Niemiec i Włoch oraz Czech i Francji (łącznie ok. 50%, w tym Czech ok. 6%). Drugą grupę stanowili mieszkańcy Łotwy, Rosji, Wielkiej Brytanii, Litwy, Słowacji, Ukrainy, Holandii, Austrii, Hiszpanii, Szwecji, Białorusi i Belgii (ok. 35%, w tym Łotwy, Rosji, Litwy – ok. 13%, Słowacji – ok. 2,5%, Wielkiej Brytanii – ok. 4,5%). Liczby te nie uwzględniały ruchu turystów niekorzystających z noclegu i należy je ostrożnie interpretować ze względu na strukturalny charakter.

Południe województwa, które swoim zasięgiem obejmuje pasmo Beskidów (Beskidu Śląskiego, Żywieckiego, Małego i Średniego), charakteryzuje się ukształtowaniem powierzchni sprzyjającym różnym formom turystyki górskiej. Turystyka piesza może być realizowana na ponad 1200 km szlaków wraz z infrastrukturą schronisk turystycznych. Głównym produktem dla ruchu turystycznego jest turystyka aktywna i specjalistyczna o relatywnie wysokim poziomie popytu sezonowego skoncentrowana m.in. wokół narciarstwa zjazdowego, trekkingu, wspinaczki górskiej oraz różnych form sportów rowerowych, sportów wodnych, paralotniarstwa i sportów szybowcowych. Nie bez znaczenia pozostaje także turystyka biznesowa, uzdrowiskowa i zdrowotna. Obszar południowy województwa charakteryzują procesy stałej poprawy zagospodarowania turystycznego zarówno dla turystyki kulturowej, uprzystępniania ofert dziedzictwa historycznego oraz sakralnego, jak i różnych form agroturystyki wiejskiej. Niewątpliwie obszar ten, w kontekście swojego granicznego położenia, pełni ważną funkcję ponadregionalną, umożliwiającą udostępnianie ofert dla potrzeb turystyki przygranicznej i turystyki tranzytowej. Częścią integralną relatywnie wysokiego poziomu atrakcyjności oferty turystyki tranzytowej i przygranicznej jest dostępność komunikacyjna w pasie przygranicznym oraz łączalność z dużymi ośrodkami w kraju i przestrzeni europejskiej. Mając na uwadze bliskość granicy, odnotować warto fakt ruchu turystycznego mieszkańców z wyraźnym zaznaczeniem się popytu na realizację zakupów przez gospodarstwa domowe po jednej i po drugiej stronie granicy polskiej i czeskiej. Do innych produktów towarzyszących ruchowi turystycznemu w tej części województwa zaliczyć można ofertę produktów gastronomii i kuchni regionalnej. Jednym z podmiotów zajmujących się kształtowaniem współpracy w ramach ruchu turystycznego są euroregiony, w tym Euroregion Beskidy (promocja regionu, działalność sportowa i rekreacyjna) i Euroregion Śląsk Cieszyński (modernizacja dróg, systemy informacyjne, promocja na imprezach targowo-wystawienniczych, szlaki dziedzictwa kultury i inne).

⁶ Opracowano na podstawie: Turystyka w województwie śląskim w 2008 r. Urząd Statystyczny, Katowice 2009.

Ruch turystyczny w centralnej części województwa jest w dużym stopniu generowany przez jego przemysłowy charakter. Historyczne przypisywanie Aglomeracji Górnośląskiej przemysłowego i mocno zurbanizowanego zagospodarowania przestrzeni nadal wpływa na zewnętrzne postrzeganie jego produktów turystycznych. Niemniej jednak tendencja ta ulega odkształcaniu ze względu na proces dywersyfikacji i ubogacania oferty turystycznej. Turystyka industrialna oferująca wydarzenia i imprezy wpisane w m.in. Szlak Zabytków Techniki staje się jednym z nowych symboli Górnego Śląska. Poprzemysłowa historia miast, przestrzenie metropolii wyposażone w zabytki architektury i autentyczne bogactwo techniki, kreują nowe subprodukty dla wzmacniania turystyki biznesowej i są dobrze wykorzystywaną szansą na realizację przedsięwzięć produktów sektora kultury, w tym teatru, muzyki, tańca, designu, filmu itd. Produkty turystyki w tej części województwa wzbogacone są dzięki dostępności różnorodnych form rekreacji miejskiej. Jest to dziedzina turystyki, która w ostatnim czasie odnotowuje duże ożywienie i zyskuje nowe możliwości m.in. dzięki procesom rewitalizacyjnym i wzbogacaniu, a także koncentracji oferty gastronomicznej. Niemniej jednak przykłady wizytówkowych przestrzeni turystyki miejskiej, jak choćby ulica Stodolni w Ostrawie, nie mają w zasadzie swoich odpowiedników. Jest to niewątpliwie duża dysfunkcja w ponad dwumilionowej metropolii. Podejmowane są próby ożywienia różnych przestrzeni miejskich (m.in. ul. Mariacka w Katowicach).

Miasta aglomeracyjne mają szansę na wzbogacenie wizerunku przyjaznych przestrzeni, kreowanego głównie poprzez funkcje rekreacyjne dostępne jako miejskie parki, skwery i ogólnie dostępne obszary zielone czy obszary nadjeziorne w strefach podmiejskich. Na obszarze centralnym województwa występują zagospodarowywane rekreacyjnie zbiorniki wodne (m.in. Dąbrowa Górnicza, Tychy, Pszczyna) wraz ze strefami przybrzeżnymi wykorzystywane do sportów wodnych, konnych, agroturystyki oraz turystyki rowerowej. Ważne podkreślenia są rozwijane w tej części województwa nowoczesne produkty turystyki biznesowej, obejmujące m.in. zorganizowane imprezy biznesowe i kulturalne w przestrzeniach industrialnych, pola golfowe, przeloty widokowe i inne. Szczególnie cennym obszarem tej części województwa jest część pszczyńska, która dobrze wykorzystuje dla ruchu turystycznego swoje walory przyrodnicze i historyczno-kulturowe. Wysoki poziom leśistości, a przede wszystkim dostępność i rozpoznawana marka dobrze zakomponowanego zespołu parkowo-pałacowego umożliwia realizowanie wydarzeń kulturalnych także o znaczeniu międzynarodowym.

Obszar zachodni to przede wszystkim ziemie rybnicka i raciborska. Turystyka tej części województwa koncentruje się wokół czterech czynników. Kluczowe dla tego obszaru są bogate kompleksy leśne będące częścią Parku Krajo-

brazowego „Cysterskie Kompozycje Rud Wielkich” (drugi pod względem obszaru park województwa śląskiego). Jednocześnie tradycje przemysłowe (m.in. górnictwo, energetyka) są przyczyną znacznego przekształcenia przestrzeni i procesów urbanizacyjnych. Kolejnym ważnym walorem tej części województwa są zabytkowe układy urbanistyczne. Jeśliby przyjąć, że część południowa i centralna cechują się wysokim poziomem zagospodarowania turystycznego, to część zachodnia jest pod tym względem relatywnie słabo rozwinięta. Nie jest to cecha negatywna przesądzająca o niskim potencjale tego miejsca. Dzieje się tak ze względu na silną tożsamość kulturową i bardzo prężny rozwój lokalnej oferty skierowanej głównie do „własnych” użytkowników (w tym zarówno miast, jak i obszarów wiejskich). Czwartym czynnikiem jest przygraniczne położenie. Za podstawę oferty turystycznej tej części województwa przyjąć należy głównie wydarzenia kulturalne, aktywność dotyczącą turystyki rekreacyjnej i sportowej wynikającą ze współpracy instytucjonalnej i pozainstytucjonalnej oraz produkty turystyki miejskiej. Natomiast przygraniczne położenie, którego przejawem są powiązania społeczno-gospodarcze z Krajem Morawsko-Śląskim, wskazuje na znaczenie produktów tzw. turystyki przygranicznej oraz ruchu turystycznego tranzytowego. Wydarzenia kulturalne w Rybniku, Żorach i innych miastach wskazują nie tylko na stałą grupę lokalnych odbiorców, ale i utralają się w powszechnym odbiorze nabierając charakteru międzynarodowego (festiwal kabaretonów, Festiwal Orkiestr Dętych, muzyczne warsztaty dla dzieci, wydarzenia jazzowe). Kreowanie nowej pozycji konkurencyjnej Rybnika wokół funkcji akademickiej i orientacji władz samorządowych na nowe rodzaje działalności miasta, w tym m.in. sektor samochodowy i lotniczy, a także stała obecność Raciborza w powiązaniach kooperacyjnych z Czechami, Niemcami, Belgią i Holandią, mogą stać się w dalszej kolejności podstawą do kreowania produktów turystyki biznesowej. Jednym z ważniejszych podmiotów realizujących zadania współpracy transgranicznej jest Euroregion Silesia – Stowarzyszenie Gmin Dorzecza Górnej Odry (m.in. promujący osobistości i instytucje miast przygranicznych, niwelujący bariery językowe, kulturowe, obyczajowe, wspierający inicjatywy lokalne i mikroprojekty).

Północny obszar województwa śląskiego jest miejscem rozpoznawalnym ze względu na aspekt turystyki sakralnej. Częstochowa jest jednym z największych sanktuariów maryjnych w Europie. Warto zauważyć, że obszar ten oferuje również inne atrakcje turystyczne związane z Częstochową i jej okolicą – w szczególności kulturą, historią i zabytkami. Ze względu na bogate walory środowiskowe (m.in. Park Krajobrazowy „Orlich Gniazd” – największy w województwie śląskim park krajobrazowy z częścią małopolską, Próg Lelowski), rozwój cyklicznych ofert i wydarzeń (np. pokazy pirotechniczne w Olsztynie

k/Częstochowy), rozbudowę bazy hotelarsko-gastronomicznej w ciekawej okolicy, obszar ten ma potencjał, aby rozwinąć turystykę biznesową. Dużym potencjałem tej części województwa jest także agroturystyka.

3. Diagnoza w dziedzinie funkcji gospodarczych

Gospodarka województwa śląskiego w diagnozowanym okresie charakteryzuje się specyfiką zróżnicowania przestrzennego. Wynika ona z przestrzennego rozmieszczenia oraz koncentracji niektórych rodzajów aktywności gospodarczej w województwie. Rolnictwo dominujące w północnej części regionu jest uzupełniane przez aktywność tego sektora w pasie południowym województwa. Sektor przemysłu koncentruje się w centralnej części regionu, a uzupełnia go aktywność podmiotów zlokalizowanych w podregionach przygranicznych. Sektor usług, choć silnie ukształtowany w zasadzie we wszystkich częściach województwa, najlepiej pełni funkcję gospodarczego „motoru” i dynamiki zmian w podregionie katowickim (NUTS3).

Dokonując szczegółowego rozpoznania zatrudnienia, w skali województwa w latach 2000-2009 można mówić o jego wzroście we wszystkich rodzajach aktywności ekonomicznej klasyfikacji NACE. Porównując województwo śląskie i kraj morawsko-śląski zauważalne są podobieństwa zmian i ogólnych tendencji na obu obszarach. Różnice zaś odnoszą się w mniejszym stopniu do typów zmian, a głównie ich poziomu. W województwie śląskim przyrost ludności zatrudnionej wynosi w ostatnich dziesięciu latach ok. 9%, zaś w kraju morawsko-śląskim ok. 4% (dla porównania w województwie opolskim zmiana miała także charakter wzrostowy i wynosiła ok. 3%). Można odnotować znaczący spadek zatrudnienia w rolnictwie obu regionów, który w 2009 roku oznaczał spadki o ok. 44% zatrudnionych w stosunku do 2000 w województwie śląskim i ok. 36% liczby zatrudnionych z 2000 w kraju morawsko-śląskim. Udział zatrudnienia w rolnictwie w liczbie zatrudnionych ogółem wynosi ok. 2,4%, zaś w kraju morawsko-śląskim jest to niespełna 2%. Nastąpiły też znaczne przekształcenia w przemyśle (bez budownictwa), głównie związane z restrukturyzacją tradycyjnych sektorów gospodarczych. W województwie śląskim w ostatecznym bilansie nie przyniosło to zmniejszenia liczby zatrudnionych w przemyśle, zaś w kraju morawsko-śląskim odnotowano nieznaczny spadek. Województwo śląskie w latach 2000-2009 odnotowało 17% wzrost zatrudnienia w przemyśle sięgający do poziomu ok. 600 tys. ludzi w 2009 roku, zaś w kraju morawsko-śląskim nastąpił spadek do poziomu 183 tys., co oznacza ok. 3% mniej niż w 2000 roku. Struktura zatrudnienia w przemyśle na obu obszarach jest bardzo zbliżona i wynosi ok. 32% ogółem zatrudnionych. Dalej, na obydwu obszarach odnotować można wzrost liczby zatrudnionych w budownictwie, który odpo-

wiednio w latach 2000-2009 wynosił ok. 20% w kraju morawsko-śląskim i ok. 34% w województwie śląskim. Liczba zatrudnionych w 2009 roku w budownictwie w poszczególnych regionach przedstawia się następująco: ok. 52 tys. w kraju morawsko-śląskim i ok. 151 tys. w województwie śląskim. Wielkości te, relatywizując je do poziomu zatrudnienia w poszczególnych krajach, osiągają zbliżoną wartość, tj. ok. 8-9% ogólnej liczby zatrudnionych. W kraju morawsko-śląskim wskaźnik ten jest minimalnie większy. Na obydwu obszarach zauważyć można znaczący wzrost liczby zatrudnionych w usługach. Wzrostowy charakter zmian w okresie 2000-2009 miał miejsce zarówno w województwie śląskim, jak i w kraju morawsko-śląskim. W pierwszym regionie odnotowano wzrost liczby zatrudnionych do ok. 1 mln, co oznacza dodatkowe niemalże 400 tys. nowych miejsc pracy w sektorze usług. W kraju morawsko-śląskim, wzrost ten wyniósł ok. 30 tys. miejsc pracy. W obu regionach obserwuje się zbliżoną wielkość zatrudnienia w usługach w porównaniu do zatrudnienia ogółem. Wskaźniki te wynoszą odpowiednio: 56% dla kraju morawsko-śląskiego i 57% dla województwa śląskiego. Wewnętrzna struktura w ramach sektora usług wskazuje na większy udział usług nierynkowych w kraju morawsko-śląskim w porównaniu do województwa śląskiego. Różnica ta jest jednak niewielka i wynosi ok. 4% i kształtuje się na poziomie 33-36% ogółu zatrudnionych w usługach. Na uwagę zasługuje relatywnie większa liczba zatrudnionych w obsłudze rynku nieruchomości w województwie śląskim, choć może to być spowodowane wielkością obszaru województwa i liczbą gospodarstw domowych. Niemniej jednak jest to jedna z większych różnic pomiędzy regionami. W województwie śląskim zatrudnienie w tego typu usługach znajduje ok. 3% wszystkich zatrudnionych w usługach, zaś w kraju morawsko-śląskim niespełna 1,5%. Sztuka, rekreacja i rozrywka są usługami zatrudniającymi odpowiednio ok. 50 tys. ludzi w województwie śląskim i 25 tys. w kraju morawsko-śląskim. Wielkości te odpowiadają 8 i 4,5% całkowitego poziomu zatrudnienia w usługach w wymienionych regionach.

Mając na uwadze powyższe aspekty gospodarcze w układzie transgranicznym i wewnątrzregionalnym, a także identyfikując specyfikę przedstawionych czynników strukturalnych gospodarki w kontekście współpracy transgranicznej, warto zwrócić uwagę na następujące hipotezy w zakresie tendencji w gospodarce województwa śląskiego i kraju morawsko-śląskiego:

- na obu obszarach można mówić o zjawisku przestrzennej koncentracji producentów globalnych koncernów samochodów i ich podwykonawców/dostawców, co tworzy podstawy uzyskiwania korzyści typu aglomeracyjnego,
- oba obszary uzyskały impuls gospodarczy dzięki wysokiemu poziomowi za-inwestowania korporacji międzynarodowych, w tym firm branży samochodowej; jednocześnie konkurencja o inwestorów i możliwość tworzenia wokół nich sieci dostaw, jest jedną z najpoważniejszych barier współpracy gospodarczej regionów,

- na obszarach województwa śląskiego i kraju morawsko-śląskiego działalność w zakresie produkcji i przetwórstwa stali bazuje na wieloletnich tradycjach w bezpośrednim kontakcie z nowymi zasileniami inwestorskimi potentatów globalnych,
- rynki lokalne otwierają się i ulegają dynamizacji dzięki dostępności kapitału ludzkiego, wyposażonego w umiejętności i kwalifikacje zawodowe, a także wiedzę i doświadczenie akademickie rozwijane dzięki stale rozwijanej ofercie uczelni wyższych,
- wsparcie działań biznesu, w tym nowych firm i aktywności przedsiębiorczej osób młodych, jest możliwe dzięki inicjatywom i instytucjom otoczenia biznesu, w tym inicjatywom transgranicznym,
- tworzone inicjatywy klastrowe koncentrują aktywność podmiotów biznesowych wokół kooperacji wewnątrz grupy i konkurencji wobec otoczenia; inicjatywy takie obejmują m.in. sektor lotniczy, samochodowy, ICT, medyczny, plastiku – są to obszary szans współpracy wykraczającej poza granice terytorialne,
- istniejący potencjał ludzki i infrastrukturalny oraz sukcesy w zakresie wdrożeń i badań związanych z technologiami materiałowymi, przemysłem samochodowym i lotniczym tworzą perspektywę możliwych pól współpracy, z założeniem uwzględnienia bariery ochrony rynku i własności intelektualnej chronionej przez duże korporacje,
- istniejące instytucje otoczenia biznesu wykazują zbyt dużą tendencję do angażowania się w krótkookresowe, finansowane ze środków publicznych i komercyjnie nieaplikowalne działania, redukując pożądany w regionach wiedzy poziom współdziałania instytucjonalnego i kooperacji międzysektorowej,
- partnerskie relacje regionów Europy Środkowo-Wschodniej budowane na porozumieniu politycznym mogą mieć pozytywne implikacje gospodarcze pod warunkiem zwiększenia wspólnego zaangażowania w realizację konkretnych rozwiązań infrastrukturalnych lub organizacyjnych o znaczeniu europejskim (nie wyklucza to lokalności, jeśli korzyści przyjmują efekt mnożnikowy),
- wysoki udział sektora usług, w tym usług rynkowych nie tworzy efektu dźwigni w postaci rozpoznawalnych, światowych, technologicznie zaawansowanych produktów i marek kojarzonych z danym obszarem i tworzących podstawę budowania konkurencyjnej gospodarki w Europie Środkowej.

4. Diagnoza w dziedzinie energetyki

Istotnym obszarem diagnostycznym dla współpracy kraju morawsko-śląskiego oraz województwa śląskiego są zagadnienia związane z energetyką. Wynika to przede wszystkim z dwóch ściśle powiązanych ze sobą czynników. Pierwszym z nich jest historycznie rozwinięte silne zaplecze energetyczne, powstałe w wyniku eksploatacji złóż węgla od Zagłębia Dąbrowskiego przez Katowice i sąsiadujące z nimi miasta Górnego Śląska, obszar nadwiślański i ziemię rybnicką, po Ostrawę i Frýdek-Místek. Drugim z nich jest, powstałe w wyniku kumulacji zatrudnienia w tradycyjnych przemysłach, duże skupisko ludności zamieszkującej tereny intensywnie zurbanizowane, na których znaczące jest zapotrzebowanie na energię zarówno do celów przemysłowych, jak i komunalnych.

Podmioty zlokalizowane w obszarze współpracy są największymi europejskimi producentami węgla kamiennego. Wydobywcie węgla kamiennego przez Kompanię Węglową (42,2 Mt w 2009 roku; 1 pozycja w Europie), Katowicki Holding Węglowy (12,9 Mt; 3 pozycja), Jastrzębską Spółkę Węglową (11,4 Mt; 4 pozycja) oraz Ostravsko-karvinské doly (11,0 Mt; 5 pozycja), czyni ten obszar największym czynnym zagłębiem węglowym w Europie⁷. Wszystkie przedsiębiorstwa górnicze podlegają ciągłej restrukturyzacji; nieustannie trwa również debata dotycząca ich przyszłości. Opinie „umieścić” można na continuum od postulatów szybkiego ograniczania wydobycia i zatrudnienia oraz likwidacji kopalń (ze względów ekonomicznych, politycznych bądź środowiskowych), po próby ponownego uruchamiania nieczynnych kopalń. Istotnym elementem tej debaty stają się obecnie relacje transgraniczne, gdyż czeskie przedsiębiorstwa skłonne są do inwestowania w kopalnie ulokowane po polskiej stronie granicy (Energetický a Průmyslový Holding w kopalnię Silesia, Ostravsko-karvinské doly w kopalnię Děbice). Głośne jest także zainteresowanie zakupem innych zakładów lub firm wydobywczych przez kapitał czeski.

Energetyka zarówno polska, jak i czeska bazują na węglu kamiennym, natomiast w strukturze produkcji energii w Republice Czeskiej istotna jest także produkcja energii z paliw jądrowych (w dwóch elektrowniach ulokowanych w południowej części kraju). Republika Czeska w swej strategii energetycznej nastawia się na bycie eksporterem energii, w tym do Polski. U podstaw tej strategii leży przewidywanie, że produkcja energii węglowej w Polsce załame się w okresie 2015-2050 ze względu na niemożliwość spełnienia kryteriów ekolo-

⁷ Dane firm wydobywczych.

gicznych (przede wszystkim NOx)⁸. Jednakże w okresie diagnozy bilans wymiany jest zdecydowanie odmienny, gdyż Polska eksportuje do Republiki Czeskiej nieproporcjonalnie więcej energii niż importuje (2008: eksport Polski – 6.912 GWh, import z Czech – 28 GWh, 2009: eksport – 6.870 GWh, import – 128 GWh)⁹. Niezależnie od tych relacji, w perspektywie strategicznego kreowania jednolitego rynku energii w Unii Europejskiej Polska i Czechy należą do wspólnych inicjatyw regionalnych. W zakresie energii elektrycznej jest to inicjatywa regionu środkowo-wschodniego¹⁰. W zakresie dostaw gazu istnieją obecnie dwie koncepcje: regionu południowo-wschodniego bądź regionu środkowo-wschodniego. Oznacza to, że w niedalekiej przyszłości postępować będą prace nad organizacyjną i infrastrukturalną koordynacją systemów dostaw energii i gazu oraz tzw. alokacją mocy transgranicznych. Podobnie jak w przypadku wydobycia węgla kamiennego, w zakresie produkcji i dostaw energii w relacjach polsko-czeskich zaobserwować można ekspansję firm czeskich na rynek polski. Wśród nich na terenie województwa śląskiego za najważniejszy uznać można zakup większościowego pakietu udziałów w Elektrociepłowni Chorzów Elcho sp. z o.o. przez CEZ Chorzów B.V. – spółkę zależną ČEZ, a. s. (największego producenta energii w RC). Głośne stało się także zainteresowanie ČEZ zakupem mającego siedzibę w Katowicach Tauronu S.A. Ostatecznie to Tauron uruchomił spółkę zależną Tauron Czech Energy, przez którą zamierza rozwijać handel hurtowy oraz detaliczny energią. W Bielsku-Białej z kolei siedzibę rejestrową ma firma Dalkia Powerline, w 100% należąca do grupy Dalkia Česka Republika, a.s. W zakres jej działania wchodzi: obrót energią elektryczną na rynku polskim, wymiana międzysystemowa z RCz, dystrybucja energii elektrycznej do RCz własną linią transgraniczną oraz dystrybucja energii elektrycznej na terenie gmin Zebrzydowice i Hażlach.

Odmianą formułę przyjmować może kształtowanie się relacji transgranicznych w obszarze współpracy w zakresie odnawialnych źródeł energii. Zagadnienia z nimi związane mają bowiem charakter mniej strategiczny (nie tworzą obecnie sektora dużego zatrudnienia, zabezpieczającego potrzeby energetyczne gospodarki narodowej) i mniej kapitałochłonny niż ma to miejsce w przypadku energetyki zawodowej i jej powiązań. Stąd też w kwestii odnawialnych źródeł energii możliwe jest animowanie programów wymiany dobrych praktyk, współpracy technicznej, działań promocyjnych i świadomości-

⁸ Wystąpienie wiceministra RC ds. Przemysłu i Handlu Tomasza Hunera, Czesko-Polskie Forum Energetyczno-Inwestycyjne, Warszawa 4 listopada 2010.

⁹ Dane Urzędu Regulacji Energetyki na podstawie wskazań PSE – Operator S.A.

¹⁰ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady. Przyszła rola inicjatyw regionalnych. KOM(2010) 721; From Regional Markets to a Single European Market. Final Report, Everis, Mercados, 28.04.2010.

wych. W województwie śląskim w 2005 roku zakończono prace nad Programem Wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii¹¹. Istotną częścią tego programu było dokonanie oceny potencjału tychże źródeł w regionie. Ocena ta nie jest szczególnie korzystna dla regionu. Niemniej, w perspektywie prowadzonej diagnozy, należy zwrócić uwagę na fakt, że ani w ramach funkcjonującej w latach 2004-2006 Programu Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA Czecho-Polska, ani w ramach obowiązującego od 2007 roku Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska-Rzeczpospolita Polska 2007-2013 nie zostały podjęte projekty współpracy w dziedzinie wykorzystywania odnawialnych źródeł energii.

Na obszarze współpracy zidentyfikować można inicjatywy klastrowe o profilu związanym z energetyką. W województwie śląskim swoje znaczenie ugruntował Klaster Technologii Energooszczędnych „Euro-Centrum” (przy Parku Przemysłowym i Parku Naukowo-Technologicznym „Euro-Centrum” w Katowicach). 21 podmiotów grupuje z kolei Polski Klaster Budownictwa Pasywnego i Energooszczędnego, którego koordynatorem jest Górnośląski Park Przemysłowy. Najnowszą inicjatywą klastrową w tej dziedzinie na terenie województwa śląskiego jest Klaster Energetyczny. Przedsięwzięcie to jest animowane przez Regionalną Izbę Handlu i Przemysłu w Bielsku-Białej, Regionalną Izbę Gospodarczą w Katowicach oraz Cech Rzemiosł Różnych i Przedsiębiorczości w Andrychowie. Funkcje administracyjne pełni Regionalna Izba Handlu i Przemysłu w Bielsku-Białej. Natomiast nie zidentyfikowano form współpracy inicjatyw klastrowych zlokalizowanych w województwie śląskim z „klastrami energetycznymi” kraju morawsko-śląskiego (Envicrack, Moravskoslezský energetický klastr).

Potencjalnym zagadnieniem dla współdziałania samorządów lokalnych na obszarze zarządzania energią i odnawialnych źródeł energii może być także funkcjonowanie w ramach tzw. Porozumienia Burmistrzów (Covenant of Mayors). Stowarzyszone miasta zobowiązują się do zmniejszenia emisji dwutlenku węgla w podlegających im jednostkach terytorialnych o co najmniej 20%, dzięki wdrożeniu planu działań na rzecz zrównoważonej energii w dziedzinach wchodzących w zakres ich kompetencji. W momencie opracowywania niniejszej diagnozy jedynym członkiem Porozumienia Burmistrzów pochodzącym z województwa śląskiego było Bielsko-Biała. Nie odnotowano podmiotów z kraju morawsko-śląskiego. Należy jednak zwrócić uwagę, że w 2011 roku do grona sygnatariuszy dołączyła Ostrawa oraz kilka gmin z okolic Bielska-Białej.

¹¹ Dane ze strony internetowej województwa śląskiego. http://www.slaskie.pl/strona_n.php?jezyk=pl&grupa=3&dzi=1248432639&id_menu=122

5. Diagnoza w dziedzinie kultury

Aktywność województwa śląskiego w dziedzinie kultury w głównej mierze koncentruje się wokół teatru, muzyki, opery, tańca i jest wspierana przez sektor filmowy oraz design. Na szczególną uwagę zasługują te działania, które ze względu na swój międzynarodowy charakter gromadzą odbiorców spoza regionu lub jako oferta udostępniane są dla publiczności w kraju i na świecie.

Najbardziej rozpoznawanymi wydarzeniami stanowiącymi ofertę województwa śląskiego o randze międzynarodowej są m.in. Festiwal Sztuki Kameralnej Ars Cameralis, Tauron Nowa Muzyka, Off Festiwal, Przegląd Filmowy Kino Na Granicy, Cykl: Jazz i Okolice, Bielska Zadymka Jazzowa, Śląska Jesień Gitarowa, Rawa Blues Festiwal, Tydzień Kultury Beskidzkiej, Międzynarodowy Konkurs Dyrygentów im. Fitelberga czy duże wydarzenia muzyczne organizowane na Stadionie Śląskim. Nie umniejsza to znaczenia i roli wielu innych rodzajów działalności kulturalnych prowadzonych na terenie województwa, których repertuar ma charakter lokalny lub regionalny. W latach poprzedzających wykonanie diagnozy współpraca międzynarodowa i transgraniczna w zakresie takich dziedzin, jak teatr, muzyka i opera obejmowała m.in. wymianę artystów muzyków, orkiestr i zespołów kameralnych, kompozytorów, solistów i dyrygentów, wymianę ich artystycznych i warsztatowych doświadczeń. Można tutaj podać przykłady m.in. Teatru Śląskiego w Katowicach współpracującego z teatrami w Ostrawie, Zespołu Pieśni i Tańca Śląsk współpracującego z Teatrem Cieszyńskim w Czeskim Cieszynie oraz Opery Śląskiej w Bytomiu współpracującej z Teatrem Narodowym w Opawie i jej solistów prowadzących współpracę z Operą w Ostrawie. Współpraca prowadzona przez Śląskie Centrum Dziedzictwa Kulturowego w Katowicach realizowana jest z bardzo wieloma podmiotami i obejmuje przede wszystkim działania dokumentacyjno-badawcze, wystawiennicze, popularyzatorskie oraz wydawnicze. Muzeum „Górnośląski Park Etnograficzny w Chorzowie” prowadzi wzajemną wymianę doświadczeń i rozwiązań organizacyjnych. Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrze podpisało z Muzeum górniczym w Ostrawie umowę „O wspólnej prezentacji historii śląskiego górnictwa”. Dotyczyła ona współpracy przy organizowaniu przedsięwzięć związanych z górniczymi tradycjami, wspólnych prezentacji górniczych tradycji i historii wydobywania w zagłębiu górnośląskim. Muzeum Górnośląskie w Bytomiu prowadzi wymianę wydawniczą z partnerami czeskimi. Muzeum Śląskie w Katowicach współpracuje z Muzeum Śląskim w Opawie. Muzeum w Bielsku-Białej realizuje projekty o profilu archeologicznym z jednostkami badawczymi i muzeami z Czech. Muzeum Zamkowe w Pszczynie

prowadzi współpracę wystawienniczą oraz projektową z podmiotami Kraju Morawsko-Śląskiego. Regionalny Ośrodek Kultury w Bielsku-Białej jest organizatorem Tygodnia Kultury Beskidzkiej, w ramach którego prezentują się m.in. zespoły czeskie i polskie z Zaolzia.

6. Diagnoza w dziedzinie kapitału ludzkiego wraz z edukacją i współpracą szkół wyższych

Województwo śląskie jest obszarem zamieszkałym przez ok. 4.640 tys. ludzi. 3.034 tys. ludzi stanowi, według kryterium statystycznego, ludność w wieku produkcyjnym (65,4%), zaś ludność w wieku poprodukcyjnym stanowi około 17% ludności ogółem. W 2009 roku¹² w województwie śląskim ogółem zatrudnionych było niespełna 1.900 tys. osób, co stanowi około 40% ludności województwa. W porównywalnym okresie w kraju morawsko-śląskim zatrudnionych było niespełna 45% ludności. Zmiana liczby zatrudnionych w województwie śląskim w stosunku do roku 1999 wynosi +5% (35% w 1999 roku), zaś w kraju morawsko-śląskim udział ludności zatrudnionej do ludności ogółem wynosił 41,5% (zmiana +3,5%). Ludność pozostająca bez zatrudnienia i rejestrowana jako osoby bezrobotne¹³ w okresie ostatnich dziesięciu lat uległa zmniejszeniu, choć odnotować można różnice pomiędzy województwem śląskim i krajem morawsko-śląskim. W 2009 roku wskaźnik osób bezrobotnych w województwie śląskim wynosił 5,5%, zaś w kraju morawsko-śląskim 8,6%. Wskaźniki te w porównaniu do 1999 roku, kiedy odnotowano na tych obszarach odpowiednio 9,6% i 10,6% zmniejszyły się, choć w kraju morawsko-śląskim w 2008 roku wskaźnik ten wynosił już 6,7%.

Kształcenie na poziomie wyższym w województwie śląskim w głównej mierze ma charakter regionalny. Największa liczba studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych przypada na kierunki ekonomiczne i administracyjne (ponad 48 tys. w 2008 roku) pedagogiczne i społeczne (ok. 43 tys.) oraz inżynierjno-techniczne i przetwórstwo (ok. 27 tys.). Ze względu na skalę, istotne jest także kształcenie w zakresie kierunków medycznych i informatycznych, które wynosi odpowiednio około 13 i 10 tys. studentów. Ogólna liczba studentów kształcących się w województwie śląskim zmniejszyła się w ostatnich pięciu latach o ok. 7%.

¹² Na podstawie danych Eurostatu. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/region_cities/regional_statistics/data/database

¹³ Przyjęto według danych statystycznych Eurostat osoby bezrobotne powyżej 25 roku życia.

Dokonując rozpoznania w zakresie edukacji na poziomie ponadgimnazjalnym¹⁴, wyrażonej jako procentowy udział kształcących się do liczby osób w regionie w wieku 15-24, zauważyć można odmienne tendencje w województwie śląskim i kraju morawsko-śląskim. O ile w województwie śląskim odnotowano w latach 2001-2009 spadek liczby osób kształcących się w tej grupie z ok. 44% do 39%, o tyle w kraju morawsko-śląskim odnotowuje się wzrost liczby osób kształcących się w tej grupie. W 2001 roku wskaźnik ten wynosił 33,5%, zaś w 2009 41,5%. W analogicznym okresie kształcenie na poziomie wyższym przyniosło zmiany wzrostowe w obu regionach; odpowiednio w 2001 roku 26% i w 2009 55,4% w kraju morawsko-śląskim oraz w analogicznych okresach 48,4% i 55,4% w województwie śląskim.

Mając na uwadze mobilność osób młodych w województwie śląskim oraz bliskość kraju morawsko-śląskiego, poprawiająca się łączalność z jego przygranicznymi miastami może być traktowana jako znaczący czynnik dla przyszłego kształtowania potencjalnego transgranicznego rynku pracy (hipoteza). Warto obserwować, czy i w jakim stopniu kształcenie na poziomie ponadgimnazjalnym technicznym i zawodowym oraz na poziomie wyższym jest elementem oddziałującym na rynek pracy w układzie ponadregionalnym. Dotyczy to w zarówno tradycyjnych przemysłów (górnictwo, energetyka, hutnictwo), jak i nowych rodzajów aktywności bazowej miast śląskich (motoryzacja, awionika, przemysły precyzyjne) czy indywidualnej przedsiębiorczości. Jeśli uwzględnić istniejące powiązania kooperacyjne firm, bogatą współpracę placówek dydaktycznych i kształcenia zawodowego realizowaną w ramach projektów Leonardo da Vinci, Comenius i innych, można spodziewać się, w połączeniu z rozwijającą się siecią powiązań instytucji naukowych, poszukiwania szans zatrudnienia i startu działalności biznesowej na „poszerzonym” rynku pracy obejmującym województwo śląskie i kraj morawsko-śląski.

Od wielu lat silnie ukształtowana jest współpraca naukowa szkół wyższych działających w obszarze pogranicza polsko-czeskiego. Praktycznie wszystkie uczelnie publiczne województwa śląskiego i opolskiego współpracują z uczelniami publicznymi kraju morawsko-śląskiego. Generalny profil współpracy obejmuje wymianę naukową i wspólną realizację badań naukowych i międzyrządowych projektów współpracy bilateralnej w zespołach grupujących przedstawicieli różnych uczelni. Ewentualne międzyuczelniane porozumienia ramowe wypełniane są treścią dzięki zainteresowaniom poszczególnych zespołów, realizujących definiowane przez siebie projekty naukowe – w tym współfinansowane ze środków UE, np. Programu Ramowego. Po obu stronach granicy identyfikować można liczne wydarzenia środowiskowe (np. cykliczne konferencje, seminaria, itp.), które od wielu lat organizowane są w partnerstwie (lub przy stałym udziale) uczelni polskich i czeskich. Swoistą formułą instytucjonalizacji współ-

¹⁴ Dane za Eurostat. ISCED 3-4: Upper Secondary i Post-secondary non Tertiary.

pracy transgranicznej uczelni wyższych stało się powołanie w 2002 roku Konferencji Rektorów Uniwersytetów Śląskich. Natomiast w 2011 roku zostało utworzone transgraniczne konsorcjum uczelni polskich, czeskich i słowackich – zorientowane na innowacje i transfer technologii – pod nazwą PROGRES3.

7. Diagnoza w dziedzinie środowiska naturalnego

Województwo śląskie z uwagi na swoją specyfikę, tj. największe w kraju uprzemysłowienie, dużą gęstość zaludnienia oraz urbanizację, należy do regionów o największej antropopresji. Specyfika regionu związana jest także w występowaniem surowców mineralnych (głównie węgla kamiennego), które przez kilka wieków napędzały rozwój przemysłu. Negatywnym skutkiem tego rozwoju była znaczna degradacja środowiska. Województwo śląskie należy do regionów o największej w Polsce emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych. W województwie śląskim wytwarza się największą w Polsce ilość ścieków przemysłowych i komunalnych. Problem w regionie stanowi także największa ilość odpadów przemysłowych, a ilość odpadów komunalnych powstających w województwie stawia je na drugiej pozycji co do ilości wytwarzanych w kraju. Z uwagi na niewielkie zasoby wodne, problem racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej staje się priorytetem w działaniu wszystkich służb odpowiedzialnych za zarządzanie jakością środowiska i korzystanie z jego zasobów. Województwo śląskie charakteryzuje się lesistością rzędu 31,7% powierzchni regionu. Ze względu na walory przyrodnicze i krajobrazowe w obrębie województwa śląskiego wyznaczono 8 parków krajobrazowych o powierzchni stanowiącej około 20% powierzchni województwa, 64 rezerваты zajmujące powierzchnię ponad 4076,7 ha, a także wyodrębniono obszary Natura 2000 (o powierzchni ponad 1479,66 km²)¹⁵.

Najbardziej rozbudowanym przedsięwzięciem odnoszącym się do środowiska naturalnego w wymiarze przygranicznym jest realizowany w ramach POWT RCz-PL 2007-2013 przez VŠB Uniwersytet Techniczny w Ostrawie wraz z Instytutem Ekologii Terenów Uprzemysłowionych projekt „Polepszenie jakości powietrza w regionie przygranicznym Czechy-Polska”. Jako główny cel autorzy wyznaczyli wykonanie oceny roli emisji zanieczyszczeń powietrza ze źródeł komunalnych w kształtowaniu poziomów stężeń w gminach obszaru nadgranicznego. Badania prowadzi się, aby wskazać obszary o podwyższonym narażeniu mieszkańców na szkodliwe oddziaływanie ponadnormatywnych stężeń pyłu PM10 i PM2,5. Projekt skutkuje rekomendacjami prowadzącymi do po-

¹⁵ Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego do roku 2013 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2018. Materiał dostępny na stronie internetowej województwa śląskiego. www.slaskie.pl

prawy jakości powietrza w wybranych gminach po stronie polskiej i czeskiej. Projekt obejmuje po stronie czeskiej pięć krajów: liberecki, hradecki, pardubicki, ołomuniecki oraz morawsko-śląski, a po stronie polskiej cztery podregiony: jeleniogórsko-wałbrzyski, opolski, rybnicko-jastrzębski, bielsko-bialski oraz powiat pszczyński.

W województwie śląskim obowiązuje Program Ochrony Środowiska do 2013 roku z uwzględnieniem perspektywy do 2018. W Programie ujęto analizę uwarunkowań wynikających z polityki ekologicznej państwa oraz pozostałych dokumentów strategicznych krajowych i wojewódzkich. Program zawiera również ocenę stanu środowiska województwa śląskiego z uwzględnieniem prognozowanych danych oraz wskaźników ilościowych charakteryzujących poszczególne komponenty środowiska w latach 2010-2013. W zapisach Programu stwierdza się, że „Obszar pogranicza czesko-słowacko-polskiego charakteryzuje się dużą ilością atrakcji przyrodniczych oraz różnorodnością gatunkową z istotnym potencjałem zasługującym na ochronę. Niestety w ostatnich dziesięcioleciach nastąpiło obniżenie walorów przyrodniczych i krajobrazowych w rejonach przemysłowych oraz dużych ośrodkach aglomeracyjnych. Z tego względu na znacznej części obszaru pogranicza ochroną objęte są przyroda i krajobraz, zarówno w formie parków narodowych, obszarów chronionego krajobrazu czy Natura 2000. Ponadto m.in. Polska, Czechy oraz Słowacja przyjęły Ramową Konwencję o ochronie i zrównoważonym rozwoju Karpat, która weszła w życie dnia 4 stycznia 2006 r.”. Za kluczowe problemy obszarów pogranicza uznaje się: niewystarczająco rozwinięty system sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków, niezadawalającą jakość wód powierzchniowych, wzrost zanieczyszczeń powietrza szczególnie w dużych miastach oraz w pobliżu obciążonych dróg, a także występowanie zagrożeń przemysłowych i komunikacyjnych. Wobec tego formułuje się cel długoterminowy Programu Ochrony Środowiska do roku 2018: Rozwój współpracy międzynarodowej w dziedzinie ochrony środowiska, na który składają się cele krótkoterminowe do 2013 roku. Są nim:

1. Współpraca i wzajemna pomoc w przypadku katastrof, klęsk żywiołowych i innych poważnych wypadków z Republiką Czeską oraz Republiką Słowacką.

2. Dalsze budowanie relacji, wymiana doświadczeń oraz wspólne projekty w sferze ochrony środowiska.

Do celów tych przypisany jest katalog przykładowych potencjalnych działań.

Równoległe do Programu Ochrony Środowiska, w 2010 roku został w województwie śląskim stworzony Program Ochrony Powietrza. Dokument ten przygotowano w celu określenia działań, których realizacja ma doprowadzić do osiągnięcia wartości dopuszczalnych i docelowych substancji w powietrzu.

W dokumencie tym uwzględnia się wpływ tzw. emisji napływowej z kraju morawsko-śląskiego na stan powietrza w poszczególnych strefach, na które podzielono zostało województwo śląskie. Jednocześnie rozpoczynane są prace nad opracowaniem wspólnego transgranicznego programu ochrony powietrza.

Podsumowanie i rekomendacje

Współpraca transgraniczna na terenie województwa śląskiego i kraju morawsko-śląskiego jest realizowana w następujących wymiarach:

- samorządowym, obejmującym współpracę regionów, w tym plany utworzenia Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej, współpracę jednostek samorządu lokalnego oraz działania podejmowane na pograniczu polskim i czeskim w ramach euroregionów: Śląsk Cieszyński i Silesia oraz Beskidy w ramach pogranicza polsko-czesko-słowackiego,
- edukacyjnym, obejmującym wszystkie poziomy edukacji,
- naukowo-technicznym, realizowanym w ramach grup, konsorcjów, projektów prowadzonych przez uczelnie wyższe i instytuty badawcze,
- kultury i związanego z nią ruchu turystycznego realizowanego przez lokalne, ponadlokalne i regionalne podmioty kultury w dziedzinach: teatr, opera, muzyka, taniec, muzealnictwo, sztuka filmowa i design,
- wydobywania i energetyki, uwzględniając wieloletnie tradycje i historię gospodarki regionów,
- ochrony środowiska, uwzględniając działania koordynacyjne agend władz publicznych oraz współpracę instytutów badawczych i uczelni wyższych,
- transportu, który zapewnia międzynarodową (transeuropejską) łączalność regionu transgranicznego, integruje subregionalne rynki pracy oraz poprawia warunki prowadzenia biznesu,
- gospodarczym, poprzez wsparcie przez instytucje samorządu gospodarczego i instytucji otoczenia biznesu, ale także współpracę indywidualną podmiotów prywatnych.

Dalsze rozwijanie współpracy transgranicznej powinno odbywać się z wykorzystaniem dotychczasowych doświadczeń opisanych w diagnozie. Nowe możliwości współpracy warunkowane będą przede wszystkim kształtem europejskiej Polityki Spójności na lata 2014-2020 (w tym zaktualizowanymi wytycznymi dotyczącymi Europejskich Ugrupowań Współpracy Terytorialnej) oraz przewidywanymi rozwiązaniami dotyczącymi europejskiej polityki naukowej i innowacyjnej formułowanej w programie Horyzont 2020, a w konsekwencji podporządkowanym im dokumentom strategicznym w regionach. Trzecim ważnym filarem jest kondycja finansowa gospodarki i skłonność – przede wszystkim biznesu – do alokowania środków na aktywności w tym obszarze.

Mając na uwadze wyniki diagnozy oraz uzgodnienia podejmowane w regionach przez różnorodnych aktorów współpracy transgranicznej – w kontekście tworzenia EUWT TRITIA – za istotną uznać należy realizację wskazanych niżej przedsięwzięć flagowych (tabela 1). W ramach przedsięwzięć flagowych wskazano najistotniejsze projekty i zadania do realizacji.

Tabela 1

Przedsięwzięcia flagowe i ich składowe

Przedsięwzięcie flagowe	Projekty/zadania
1	2
Utworzenie środkowo-europejskiej platformy logistycznej	<p>Realizacja działań projektowych i badawczych w zakresie ICT dla potrzeb transportu i logistyki.</p> <p>Realizacja działań projektowych i badawczych w zakresie automatyzacji obsługi towarów.</p> <p>Wdrażanie programów uniwersyteckich dotyczących logistyki i transportu; szkolenia zawodowe w zakresie logistyki i transportu.</p> <p>Utworzenie wspólnej oferty.</p> <p>Uczestnictwo w wydarzeniach branżowych, targach itd.</p>
Opracowanie transgranicznych rozwiązań w zakresie transportu publicznego	<p>Powołanie grupy zadaniowej ds. kolejowej i autobusowej transgranicznej komunikacji publicznej.</p> <p>Przeprowadzenie badań rynkowych związanych z popytem na transgraniczną komunikację publiczną ze szczególnym uwzględnieniem wyznaczenia tras oraz częstotliwości połączeń.</p> <p>Opracowanie studium wykonalności rozwoju kolejowej i autobusowej transgranicznej komunikacji publicznej.</p> <p>Zawiązywanie porozumień instytucji samorządowych lub instytucji samorządowych i partnerów prywatnych; wybór schematów zarządzania połączeniami i ich operatorów.</p>
Tworzenie wspólnego instrumentarium rozwoju klastrów i sieci współpracy	<p>Wspólna analiza obszarów strategicznych funkcjonowania klastrów i ich aktywności innowacyjnej.</p> <p>Ocena pozycji konkurencyjnej klastrów regionu transgranicznego w kontekście europejskim i globalnym oraz tworzenie wspólnych strategii globalnych.</p> <p>Tworzenie wspólnego instrumentarium rozwoju transgranicznych klastrów i sieci współpracy.</p>
Promowanie doskonałości biznesowej małych i średnich firm	<p>Kreowanie i promowanie wydarzeń stanowiących o renomie obszaru EUWT TRITIA jako nowoczesnego regionu innowacyjnego.</p> <p>Inspirowanie do kreatywności i innowacyjności w regionie poprzez pokazywanie ludzi i firm odnoszących sukcesy w skali międzynarodowej, ich produktów i technologii.</p>

cd. tabeli 1

1	2
Rozwój edukacji regionalnej w obszarze transgranicznym	<p>Utworzenie systemu edukacji regionalnej w obszarze transgranicznym.</p> <p>Realizacja pilotażowych ścieżek i programów kształcenia.</p> <p>Stworzenie funduszu małych grantów na wspólne działania edukacyjne i mobilność uczniów i studentów w obszarze transgranicznym.</p>
Upowszechnienie dostępu do informacji o działaniach innowacyjnych na rzecz internacjonalizacji biznesu	<p>Usprawnienie portali i aplikacji internetowych zawierających informacje na temat ofert współpracy technologicznej oraz możliwości finansowych i infrastrukturalnych.</p> <p>Promowanie ofert współpracy w ramach międzynarodowych sieci innowacji i transferu technologii.</p> <p>Kreowanie internetowych forów dyskusyjnych tematycznych i zadaniowych w dziedzinach kluczowych dla gospodarki obszaru transgranicznego.</p>
Prowadzenie foresightu technologicznego	<p>Tworzenie regionalnych i międzyregionalnych „sojuszy wiedzy” i think-tanków.</p> <p>Tworzenie międzyregionalnych programów prognozowania technologicznego dla potrzeb polityki gospodarczej.</p> <p>Wspieranie funkcjonowania nowych i istniejących kierunków badawczych i edukacyjnych o profilu technicznym na uczelniach obszaru CERADA / EUWT TRITIA.</p> <p>Stworzenie rekomendacji i priorytetów dla działalności technologicznej i innowacyjnej w regionach CERADA / EUWT TRITIA.</p>
Śledzenie i przewidywanie dynamiki transgranicznego rynku pracy	<p>Prowadzenie badań z zakresu popytu i podaży na pracę oraz pomiaru dynamiki gospodarki w obszarze transgranicznym.</p> <p>Wykonywanie analiz komercyjnych dla klastrów, firm w łańcuchach wartości, MŚP wchodzących na rynek międzynarodowy itd.</p> <p>Upowszechnianie wyników prac obserwatorium w społeczeństwie wpływające na modyfikację systemów szkolenia i profili edukacyjnych.</p>
Wzmacnianie współpracy naukowej i dydaktycznej uczelni wyższych	<p>Komunikacja w sieci uczelni.</p> <p>Programy mobilności doktorantów lub wspólnych studiów doktoranckich w obszarze transgranicznym.</p> <p>Organizacja dorocznej konferencji: forum naukowo-gospodarcze regionu transgranicznego.</p>
Realizację programów transferu technologii ze sfery nauki do przemysłu	<p>Stworzenie platformy informacyjnej wspierającej wspólne występowanie o granty zewnętrzne na prowadzenie wspólnych badań podstawowych i prac badawczo-wdrożeniowych.</p> <p>Powoływanie interdyscyplinarnych grup tematycznych i zadaniowych w dziedzinach kluczowych dla gospodarki obszaru transgranicznego.</p>

cd. tabeli 1

1	2
Uruchomienie funduszu małych grantów badawczo-wdrożeniowych	Wybór operatora funduszu małych grantów i jego zasilenie finansowe. Opracowanie regulaminu uzyskiwania i rozliczania grantów. Promocja funduszu. Dyseminacja wyników.
Upowszechnianie informacji połączone z pakietyzacją usług turystycznych	Rozwój i stała modernizacja infrastruktury służącej rozwojowi aktywnych form turystyki na obszarach przygranicznych. Promocja Euroregionów: „Silesia”, „Beskidy”, „Śląsk Cieszyński” jako obszarów bogatych w walory turystyczne. Odświeżona informacja turystyczna i/lub oznakowanie atrakcji turystycznych na szlakach, w miastach i miasteczkach, a także głównych drogach tranzytowych. Wzmocnienie systemu informacji turystycznej. Pakietyzacja usług gmin i obszarów turystyki przygranicznej.
Promowanie rozwiązań zapewniających efektywność energetyczną oraz niski poziom emisji w mieszkalnictwie, transporcie i przemyśle	Badania związane z komponentami systemów energii odnawialnej. Działania pilotażowe w mieszkalnictwie. Działania pilotażowe w obiektach użyteczności publicznej. Działania pilotażowe w zakładach przemysłowych. Działania pilotażowe w systemach transportu. Testowanie działających systemów. Prototypy dla branży samochodowej. Programy uczelniane, związane z zastosowaniem rozwiązań niskoemisyjnych w mieszkalnictwie, transporcie i przemyśle. Szkolenia zawodowe związane z zastosowaniem rozwiązań niskoemisyjnych w mieszkalnictwie, transporcie i przemyśle.

Przed wszystkim jednak należy nieustannie podkreślać znaczenie wspólnego podejścia do realizacji przedsięwzięć flagowych, angażujących w pełni i jednolity sposób partnerów po dwóch (trzech – wraz ze Słowacją) stronach granicy i odpowiadających na istotne, strategiczne wyzwania całego obszaru, a nie pojedynczych regionów czy środowisk lokalnych.

Literatura

- Baron M., Ochojski A.: Kreowanie regionów wiedzy. Metodyka i praktyka – studium przypadku CERADA (środkowoeuropejskiej przestrzeni badawczo-rozwojowej). W: Transformacja gospodarki – poziom krajowy i międzynarodowy. Red. B. Kos. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice 2011.
- Dane Urzędu Regulacji Energetyki na podstawie wskazań PSE – Operator S.A.
- Dane za Eurostat. ISCED 3-4: Upper Secondary i Post-secondary non Tertiary.
- Dane ze strony internetowej Inicjatywy. <http://www.interreg3a.cz> oraz z list beneficjentów dofinansowania POWT RCz-RP 2007-2013.
- Dane ze strony internetowej województwa śląskiego. http://www.slaskie.pl/strona_n.php?jezyk=pl&grupa=3&dzi=1248432639&id_menu=122
- http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/region_cities/regional_statistics/data/database
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady. Przyszła rola inicjatyw regionalnych. KOM(2010) 721; From Regional Markets to a Single European Market. Final Report, Everis, Mercados, 28.04.2010.
- Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego do roku 2013 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2018. Materiał dostępny na stronie internetowej województwa śląskiego. www.slaskie.pl
- Raporty na stronie internetowej Władzy Wdrażającej Programy Europejskie. [http://www.wpe.gov.pl/index.php?params\[section_id\]=8¶ms\[category_id\]=71](http://www.wpe.gov.pl/index.php?params[section_id]=8¶ms[category_id]=71)
- Rozporządzenie (WE) Nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT).
- Turystyka w województwie śląskim w 2008 r. Urząd Statystyczny, Katowice 2009.
- Wystąpienie wiceministra RC ds. Przemysłu i Handlu Tomasza Hunera, Czesko-Polskie Forum Energetyczno-Inwestycyjne, Warszawa 4 listopada 2010.

CROSS-BORDER COOPERATION POTENTIAL – DIAGNOSIS AND RECOMMENDATIONS

Summary

Polish regions bordering with regions of the other EU Member States are currently facing new development challenges. Inter alia a perspective of joint activities within the European Groupings of Territorial Cooperation is wide open. In this setting the article presents experiences of a study over cross-border cooperation potential concerning Silesia Region (Poland) and Moravian-Silesian Region (The Czech Republic). The areas under scrutiny are: transportation, tourism, economy, energy sector, culture, human capital linked to education and HEI cooperation, environment.